

[29] Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 7. februar 1975 kl. 9.30.

Møtet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var: Per Borten, Arne Kielland, Odd Lien, Otto Lyng, Odvar Nordli, Tor Oftedal, Kåre Stokkeland, Berit Ås, Guttorm Hansen, Svenn Stray, Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Valter Gabrielsen, Arnt Hagen, Harry Hansen, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Jakob Aano, Sverre L. Mo (for Asbjørn Haugstvedt), Ottar Gravås (for Lars Korvald), Arne Nilsen (for Aase Lionæs), Anton Skulberg (for Erland Steenberg), Torstein Tynning (for Paul Thyness) og Kolbjørn Stordrange (for Kåre Willoch).

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Bernt Stangholm.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund.

Statssekretær Arne Arnesen, Utenriksdepartementet, ble gitt adgang til møtet.

D a g s o r d e n :

Undertegning av IEA-avtalen. Redegjørelse av utenriksministeren.

Følgende tilleggsdagsorden var omsendt og trukket tilbake:

Beskyttelse av anlegg og installasjoner på kontinentalsokkelen i fredstid.

Redegjørelse av forsvarsministeren.

Innkallelse til fellesmøte var sendt forsvarskomiteens medlemmer, og deretter trukket tilbake.

[30] **Formannen:** Jeg vil gjerne beklage den blindalarm som ble sendt ut i går, da vi tok sikte på et fellesmøte mellom den utvidede utenrikskomite og forsvarskomiteen for å høre en redegjørelse av forsvarsministeren om beskyttelse av anlegg og installasjoner på kontinentalsokkelen. Dette fellesmøtet måtte dessverre utsettes, så vidt jeg har fått opplyst, fordi Regjeringen ikke har rukket å ferdigbehandle saken. Jeg håper at ingen medlemmer av forsvarskomiteen er kommet i uleilighet på grunn av den innkallelsen.

Tilbake står da behandling av den opprinnelige dagsorden for den utvidede utenrikskomite, undertegning av IEA-avtalen, og jeg gir straks ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Norges avtale med Det internasjonale energibyrå skal etter planen undertegnes i dag, med forbehold om Stortingets samtykke. Etter undertegningen vil det bli utarbeidet en proposisjon, som vi vil ta sikte på å få ferdig i løpet av 10-12 dagers tid, slik at den kan oversendes rundt annen halvdel av februar. Avtalen skal i prinsippet tre i kraft fra 1. mai, slik at man

vil få tilstrekkelig tid til stortingsbehandling av saken, hvilket hele tiden har vært forutsetningen.

Den avtale vi nå tar sikte på å undertegne, er den samme som det utkast som tidligere er delt ut til komiteens medlemmer. Det har fra dette forslaget ble sendt ut til medlemmene av Det internasjonale energibyrå og til ganske nylig, vært en del diskusjoner om innholdet av avtalen, og det har kommet en del innvendinger fra et par av medlemslandene, men resultatet er blitt at avtalen er slik som den har vært lagt fram for den utvidede utenrikskomite.

I forbindelse med undertegningen vil det fra norsk side bli avgitt en uttalelse som jeg skal gjengi hovedlinjene i her. De går ut på at man erklærer at Norge har til hensikt å delta aktivt i Det internasjonale energibyrås virksomhet, inklusive krisetiltakene. Helt fra konferansen i Washington har man fra norsk side hevdet det syn at kriseprogrammet er en måte å unngå individuelle tiltak basert på snevre nasjonale interesser som kunne skade andre nasjoner, på. Den norske regjering vil fortsatt legge stor vekt på samholdet i IEA-gruppen i krisesituasjoner, og Norge vil innenfor de muligheter man har, søke å bidra til å fremme et slikt samhold.

Det blir videre understreket at Norge har et nært samarbeid med IEA-medlemmene på mange områder, og selv om Norge har, som det blir understreket i erklæringen, tatt forbehold om nasjonal beslutningsrett [31] for så vidt angår gjennomføringen av tiltak i krisesituasjoner, vil de øvrige IEA-gruppemedlemmers syn og beslutninger nødvendigvis veie tungt ved norsk stillingtagen. Den norske regjering har ikke til hensikt å ta en annen linje enn den som er besluttet av IEA i henhold til IEA-avtalens kapitler I-IV, unntatt av grunner som Regjeringen anser for å være utslagsgivende.

Videre vil det bli sagt at Regjeringen i Norge er fullt rede til å ta del på linje med medlemslandene i konsultasjons- og eksaminasjonsordningen innenfor Energibyrådet, og at slike konsultasjoner vil omfatte forbruksbegrensende tiltak, der Norge vil være rede til å utarbeide et program, og om reserveproduksjonskapasiteten. Norge anser deltakelse i slike ordninger for å være ikke bare et bidrag til IEA, men et tiltak i nasjonal interesse, og Norge er villig til å fremlegge relevante opplysninger i denne forbindelse.

Til slutt i erklæringen vil det bli vist til at Stortinget har vedtatt lover og retningslinjer for norsk oljepolitikk, som nødvendigvis vil være bestemmende for Den norske regjering. –

Som sagt regner vi med at avtalen vil bli undertegnet i dag, og at vi deretter kan komme i gang med det videre arbeid for å bringe saken fram for Stortinget og offentligheten.

Det har vært rettet en del kritikk fra forskjellig hold mot behandlingsmåten i denne saken, at man ikke har lagt avtalen fram for offentligheten, men jeg ber om forståelse for at det ikke er mulig for oss å legge fram en avtale som det fortsatt forhandles om. Med undertegningen i dag er imidlertid den situasjonen opphørt, og man vil da kunne legge fram avtalen for offentligheten og få en diskusjon om den, først og fremst her i Stortinget, men også ellers.

På samme måte som avtalen for IEA-landene er provisorisk trådt i kraft, vil den også for Norge bli gjort provisorisk virksom, dvs. at Norge vil bli bedt om å ta del i de møter som IEA-landene har fra nå av og fram til 1. mai, da den reelle avgjørelse vil foreligge.

For øvrig vil jeg bare si at det er nokså livlig virksomhet innen IEA nå, som det fremgår av det styremøte som akkurat nå holdes i Paris. Det ser ut som om konferansen mellom de oljeproduserende og de oljeforbrukende land vil kunne bli avholdt i relativt nær fremtid.

Formannen: Jeg takker for redegjørelsen og gir ordet fritt.

[32] **Arne Kielland:** Det er et par punkt jeg særlig vil ta opp.

Det har vært spekulert en del i pressen, ikke minst i Aftenposten, omkring den særavtale som vi nå oppnår, og spørsmålet har vært reist om dette egentlig er mer enn 100 pst. medlemskap. Jeg så Fredrik Bolin hevde i Aftenposten i går at i OECD-kretser omtales det alt som at Norge har fått medlemskap på særvilkår. Fredrik Bolin, som anses for å være en troverdig person i mange kretser for sin informasjonsformidling hjem, gjentar at Norge til gjengjeld for å kunne beholde sin nasjonale beslutningsrett har påtatt seg en politisk forpliktelse til eventuelt å yte oljemengder som vil gå utover det som medlemmene er forpliktet til. Jeg vil gjerne spørre utenriksministeren om det i den uttalelse som han refererte, og de vilkår som det ellers er forhandlet om muntlig eller skriftlig, er stilt noe i utsikt som ville innebære større kvanta enn om vi hadde vært fullt medlem. Det var det ene.

Det andre gjelder avtalen. Jeg er for så vidt fornøyd med at vi nå er kommet fram til en foreløpig avklaring, og at ikke minst utenriksministeren er innstilt på at vi skal få den tid som trengs til å diskutere denne særavtale. Det vil vel bli Stortingets oppgave å fastlegge tidsramma for det, men jeg går ut fra at en er innstilt på å gi rom for debatten fram til etter påske. Har departementet tenkt noe på hvordan en kan gjøre avtalen kjent, eventuelt utdrag av sjølve IEA-avtalen, for offentlighet – enten gjennom en større annonsering i landets aviser eller i en særpublikasjon som kan foreligge ganske raskt, og for så vidt være et sentralt bidrag til denne debatten?

Håkon Kyllingmark: Så vidt jeg hørte var det inntatt en passus i det forbehold som Regjeringen skal ta i den tilleggserklæringen som skal avgis ved undertegningen, om at man unntar tilfelle hvor man antar at det «vil være utslagsgivende». Jeg forstår ikke riktig det uttrykket i forbeholdet der. Hva legger man i «vil være utslagsgivende»?

Formannen: Foreløpig er det ikke noen talere på listen. Ønsker utenriksministeren ordet straks til å besvare spørsmålene?

[33] **Utenriksminister Knut Frydenlund:** Når det gjelder det første spørsmålet representanten Kielland stilte, ligger svaret i vår stilling som

oljeproduserende medlem i relasjon til IEA-avtalen, som i det vesentlige er skrevet for forbrukerland.

Det er to elementer som fremgår av den særavtale vi har fått. Det ene er nasjonal råderett, dvs. at det er norske myndigheters beslutning som vil være avgjørende for om vi skal være med eller ei. Det annet er at vi samtidig har gitt uttrykk for solidaritet med de andre medlemslandene, og at den solidariteten også vil følge av at vi er oljeproduserende og derfor har mer olje å disponere over enn de andre landene. Vi har sagt – det står i avtalen – at vi vil kunne levere olje fra sparing og fra den reserveproduksjonskapasitet som måtte forefinnes. «Som måtte forefinnes» betyr at vi forplikter oss ikke til å bygge ut noen reservekapasitet; den vil hele tiden ligge innen rammen av det utvinningstempo man fastlegger fra norsk side, men av tekniske grunner vil det foreligge reservekapasitet. Situasjonen er at vi vil levere mer enn vi ville gjort som medlem. Vi må være fullt klar over at det vi måtte ha levert som medlemmer, ville vært et meget lite kvantum. Det ville ha bygd på oljeforbruket i Norge, og leveringsforpliktelsen var vel mellom 500 000 og 800 000 tonn ved en slik krisefordelingsplan. Men verken i avtalen eller i erklæringen er det sagt noe om eventuelle leveranser utover det som jeg har sagt i Stortinget.

Det jeg har sagt i Stortinget, og som har vært grunnleggende for vår oppfatning, er at det er en selvfølge at Norge i en alvorlig krisesituasjon vil gjøre hva vi kan for å lette krisen. Men det som har vært det avgjørende for oss, er at det er Den norske regjeringens vurdering når dette skal skje.

Når det gjelder informasjonsspørsmålet som representanten Kielland var inne på, har vi for så vidt tenkt på det. Vi har i første rekke tatt sikte på å legge saken fram på en grei måte i proposisjonen, og da også ta opp forholdet til Grunnlovens § 93, som har vært reist fra enkelte hold.

En informasjonskampanje i landsmålestokk har vi i og for seg ikke tenkt på, men vi vil legge opp proposisjonen slik at den kan brukes i informasjonsøyemed.

Så var det spørsmålet fra representanten Kyllingmark om innholdet i uttrykket «utslagsgivende». Det er en oversettelse fra det engelske «overriding», og det som for så vidt er filosofien i den norske holdning vis-à-vis IEA, er at vi vil være solidariske med landene her. Vi vil bistå dem i krisesituasjoner, [34] og vi vil legge vekt på deres vurderinger, unntatt i situasjoner hvor Norge finner at det er andre utslagsgivende årsaker til at vi ikke skal gjøre det. Det som vi fortrinnsvis har i tankene, er at hvis blokaden eller leveringssvikten skyldes en opptreden fra det ene eller det annet IEA-land som vi er fundamentalt uenige i, vil solidariteten ikke kunne påberopes. Vi vil legge vekt på å vise solidaritet unntatt i de tilfelle hvor andre grunner vil være utslagsgivende for Den norske regjering, f.eks. hvis vi mener at utløsningen av krisen skyldes opptreden som vi ikke er enige i.

Kåre Kristiansen: Jeg har ikke stort å bemerke til det som ble lagt fram av utenriksministeren her. Overenskomsten er jo slik vi har behandlet den før, så der er ikke noe nytt. Det som er nytt, er da den erklæring som regjeringen akter å avgi i anledning kontraktsunderskrivelsen.

Det var kanskje litt vanskelig å ta alle punktene i det utenriksministeren leste opp. Jeg vil bare antyde at jeg synes det kunne være greit om man kunne ta med litt om at man legger vekt på det som også understrekes her i preamblet til selve avtalen, nemlig at man også har u-landenes situasjon for øyet og ser litt ut over akkurat IEAs egne interesser.

Når det gjelder det forholdet som Kielland viste til, nemlig den debatten som har gått i Aftenposten om de kvanta vi eventuelt er pliktige til å yte, har jeg forstått det slik – jeg vil bare gjenta min forståelse av dette, og det er for så vidt i samsvar med det utenriksministeren nå sa – at vår særstilling medfører at vi selv og vår regjering kan vurdere når vi skal gå inn i dette, når våre ytelser i en gitt situasjon skal utløses. Det ligger vel da også i dette at det da også er opp til vår regjering å avgjøre spørsmålet om våre ytelser på grunn av den reserverkapasitet vi har, skal være noe større enn det som den generelle avtalen egentlig forplikter medlemslandene til.

Jakob Aano: Akkurat til dette siste vil eg gjerne koma med eit spørsmål som eg vonar kan føra til oppklaring på eitt punkt av det som Kielland spurde om.

Dersom vi vart medlem, ville vi vera forplikta til å levera eit minimum. No bestemmer vi [35] sjølve når vi vil gå inn i dette. Men den forpliktinga til å gå ut over eit slikt minimum, er vel for oss som oljeproduserande land meir – skal eg seia – ei moralsk vurdering, eit moralsk spørsmål, der vi kjenner at vi bør hjelpa i og med at vi har netto olje.

Mitt spørsmål er då: Er vi der i ein annen situasjon no enn om vi hadde vore medlem – har vi ei større forplikting til å følgja dette opp no enn vi ville hatt som medlem? Når det gjeld levering ut over minimumskravet, er det ikkje då eigentleg i begge tilfelle spørsmål om den moralske forplikting vi kjenner overfor land som er komne i ein vanskeleg situasjon?

Berge Furre: Mitt spørsmål var i grunnen med litt andre ord det same som Aanos, og eg kan fråfalla.

Per Borten: Delvis det samme her. Det var Kåre Kristiansens bemerkning som fikk meg til å be om ordet til en utfyllende utlegging av avtalen.

Det at vi nå går med i denne blokken, vil jo si at regjeringen i Norge ikke står fritt i en krisesituasjon til å la resonnement og følelser være utslagsgivende, slik at vi kan ta hensyn til u-landene f.eks. under en verdenskrise. Det kunne være interessant å få det klarlagt. Det er vel ikke av de utslagsgivende momenter som den norske regjering kan stå fritt til å vurdere, at noen eventuelt kommer til å li mer under en verdenskrise enn andre. Vi har forpliktet oss til å følge opp og preferere de land som vi nå går inn i pakt med.

Jeg ønsker bare noen ord om at dette er riktig forstått – og da vil vel en slik tilføyelse som Kåre Kristiansen antydet, ikke ha noen reell betydning?

[36] **Utenriksminister Knut Frydenlund:** De tre siste har vært inne på det samme. Når det gjelder den forpliktelse vi inngår, vil jeg si at uten å ha forpliktet oss til noen kvanta, har vi – vel ikke gjennom erklæringen, men gjennom avtalen – gitt uttrykk for at vi er villig til i en alvorlig forsyningssituasjon å bistå med kvanta ut over det vi hadde måttet levere som fullt medlem. Men da vil jeg også ha sagt at dette spørsmålet sannsynligvis er mer teoretisk enn reelt, fordi vi jo i alle tilfelle vil eksportere olje, og den vil – slik handelsstrømmene går nå – i stor utstrekning gå til medlemmene av IEA.

Det står helt fritt for oss å eksportere til Øst-Europa eller til utviklingsland. Hvis vi har inngått avtaler eller kontrakter med utviklingsland, østeuropeiske land eller andre nordiske land, jeg tenker her på Finland og Island, så vil disse avtalene opprettholdes også i en krisesituasjon.

Men det som jeg vil fram til, som er realiteten her, er at vi i samsvar med de vanlige handelsstrømmene stort sett vil ha leveranser på 40-50 mill. tonn, og det som da kommer på toppen, blir relativt mindre kvanta – jeg mener at det som vi skulle ha levert som medlem, altså 500.000-800.000 tonn, blir lite sammenlignet med 40-50 mill. tonn.

Det som vi har forpliktet oss til, er da å utnytte den reservekapasitet vi måtte ha; den er forskjellig til forskjellige tider. Men det som vi har lagt vekt på under forhandlingene, er at vi ikke på noe tidspunkt vil bli forpliktet til å bygge ut ny reservekapasitet for å ha noe i tilfelle av krise. Vi forutsetter at det vi skal levere, hele tiden vil ligge innenfor den utvinningstakt som de norske myndigheter har forutsatt. Derfor har vi da også tatt med denne avklaringen i avsnittet til slutt, om at bestemmende for den norske regjering er de vedtak som er fattet i Stortinget om lover og retningslinjer for norsk oljepolitikk – og derunder også utvinningstakten.

Kåre Kristiansen: Det var bare for å rette en misforståelse. Jeg skjønnte på Bortens innlegg når det gjaldt det jeg sa, at jeg ikke hadde uttrykt meg klart nok.

[37] Det er to ting her. Det ene er vår anledning til å eksportere olje til u-land i en gitt situasjon. Det var ikke akkurat det forhold jeg tenkte på i forbindelse med det jeg sa.

Jeg spurte om en kunne få med i Regjeringens erklæring noe om dette som bl.a. står i preamblets tekst – og også under kap. VIII, så vidt jeg husker – og som viser at overenskomsten ikke tilsikter en snever i-landspolitikk, men at man også ønsker å legge til rette tiltak til gunst for u-landene.

Det var i utkastet lagt stor vekt på solidaritet overfor IEA-landene, og det bør selvfølgelig stå; jeg er enig i det. Men jeg synes det også kan være grunn til å understreke IEAs solidaritet ut over egen medlemskrets.

Formannen: Så vidt formannen kan konstatere, er det ikke anmeldt flere spørsmål, synsmåter eller misforståelser, og vi anser dermed saken ferdig debattert.

Er det andre saker som ønskes tatt opp i dette møtet?

Utenriksminister Knut Frydenlund: Det var en sak som jeg hadde lyst til å spørre om komiteen var interessert i.

Vi har i Utenriksdepartementet utarbeidet en del notater for samtaler med utlendinger om norsk utenrikspolitikk på de forskjellige områder. Det jeg var interessert i å få vite, er om alle eller enkelte av medlemmene i den utvidede utenrikskomite var interessert i å få oversendt en mappe med slike notater. Det gjelder norsk offisiell politikk overfor Midt-Østen, Sikkerhetskonferansen, FN-spørsmål osv. Notatene er på et par sider, på engelsk og på norsk. Det er jo dumt at de ligger der borte og støver ned, hvis det er interesse blant komiteens medlemmer for å få dem. Vi vil da holde disse mapperne à jour for komiteens medlemmer.

Hvis det er interesse for dette, kan vi lage slike mapper og distribuere dem, enten til alle eller til dem som er interessert.

[38] **Formannen:** Jeg skulle tro at komiteen ville være interessert i dette. Vi har vel mer eller mindre kontakt med utlendinger alle sammen, så jeg vil på komiteens vegne si takk til tilbudet.

Rolf Fjeldvær: Jeg slutter meg til det formannen sa.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Det vil da bli oversendt så snart som mulig.

Formannen. Det foreligger da ikke flere saker, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 10.00